

les seves a les generals rialles», MrnVayreda (*Sang Nova* II, § 2, 119). Una altra combinació fraseològica en què es degué fundar aquesta acc. de *plaga* fou *anar de plaga* (pròpiament 'anar convertit en un flagell, fent coses massa burlesques'): «Ay, senyor Salvador! Ja conec que vostè *va de plaga* ---»; «si algun vespre surten y *van de plaga*, n'hi ha per llogar cadires: ne tenen unes!», EmVilanova (*O. C.* II, 28, 47).

Aviat, abreujant-se, quedà simplement un *plaga*, *molts plagues*: «de esos --- n'hi ha alguna gent prou maliciosa y viciosa, experimentant-se en Badalona, per lo prompta a fer judicis temeraris, no reparant a disfarmar --- y, per dir-ho ab una paraula, molts *plagas* que hi ha en aquella terra», B. de Maldà; que ell mateix ho era, a despit dels seus aires de convenient dignitat: «Sa Senyoria --- Vicari General --- un que fos *plaga*, per lo rodanxonet tot ell, hauria qui ho sap si dit: sembla un gall dindi quan queda estarrufat!» (*Excurs.*, 116; *Coll. B. V.*, 243); «Vaja, home, no fassi el *plaga*!», EmVilanova (*O. C.* XI, 39); «els *plagues* més fanfàrries del *Gavilán* organitzaven grans cavalcades històriques o simbòliques --- el gran canonge --- havia organitzat les grans arribades del Carnestoltes --- amb grans comitives de *plagues* disfressats de *conde* ---», «En Llanes --- ensenyava als companys --- com la llissa no es moria: era tanta la *ingenuïtat* del *plaga*, que --- arrencava molsa i algues per --- alimentar la bèstia, que --- cuetejava de valent ---», Coromines (id. *ibid.*, 587b19, 594a27). El *DAG.* cita una «Relació composta per un *plaga*» que dataria ja de princ. segle XVIII o fi del XVII.

Es ben curiós que aquesta mateixa expressió s'ha desenrotllat en basc, també aplicada a una persona (no cal dir que es tracta d'un manlleu romànic), i amb un sentit a penes diferent (tirant un poc, segons sembla, cap a 'trapella, mal subjecte'), mentre que res d'això no es coneix en castellà: el clàssic biscaí Mogel —gran garlaire entre doctoral i sorneguer— escriví en el seu *Peru Abarka*: «¿Ze *plagak* zirikatu nenduan atso benterea banatuteko?» que J.Cortázar verteix com «qué *plaga* me tentó para descalabrar a la vieja ventera», i de nou amb flexió i construcció a penes diferent: «Eztan *plageak* geiago azmau» («la *plaga* no ha inventado más»), ed. 1899, pp. 134, 135. Potser no sols curiós, car bé s'hi pot reflectir una mica el geni de les tres nacions, dotades d'humor totes tres, però amb més semblança del català amb el del basc: res de l'humorisme morós, tenebrós, cruel, pessimista dels castellans, el nostre és optimista i creatiu com el basc, si bé amb una mica menys de la severitat (de vegades més afectada que fonda) de la pàtria de Baroja, Unamuno i Lz. de Ayala.

Plagueries 'dites i fetes de *plaga*', que el *DAG.* recull a Agramunt, però que llegeixo també en Bosch de la Trinxeria: «molt exposat a xanxes i *plagueries*». *Plaguejar* (Noller, Pous i Pagès). *Plagada*: «Don Teodoro soltava alguna *plagada*; prou que conec a qui li d(e)ia: —Hola, carlistet; me pareix que en este bigot que tant te refles, vas camí de ser lliberal» en el tort. Vergés Paulí (*Espurnes* v, 27).

Formacions normals, mentre que la formació de *plagasitat* és estranya i ben suspecta; afegim-hi que és un mot estrany al llenguatge oral i rural, que almenys jo no he sentit mai a gent de parlar espontani i tradicional: mai oït al meu pare, a Fabra, a Ruyra, ni a gent del camp, si a mant barceloní més llegit que eixerit, i no sense un petit to...; preceptuat, això sí, per «docents» de la llengua (com Careta Vidal, 1902, que en els seus *Barbrismes* el recepta com a cura del castellanisme *xiste*); no dubtem que l'han usat alguns bons escriptors com Noller, JoCarner (una cita en Moll, *Gram. Hist.*, p. 381), Carles Soldevila, i algun altre de no tan bo com Raimon Caselles (*AlcM*; que sense base l'atribueix també al cat. occid.; manca als diccs. regionals del Migjorn, *DFgra.*, *Damen.*, Escrig, *MGadea*); en tots els exs. es tracta més aviat de dites (*DAG.*) que de fetes (*DFa.*).

El recollí primer el Belv., amb facundes explicacions, i amb un matís un poc més sever que el que després se li ha donat: «disbarat, tonteria, necedad, truhaneria; *dir plagasitats*: dir disbarats; dir truhaneries; *fer plagasitats*: obrar tontament; fer truhaneries». D'ell passà al Lab. i diccs. posteriors; i sospito que la major part dels escr. l'han tret del Belv. i el Lab., com a obres de consulta, úniques disponibles en llur temps. Notem que MrnVayreda li dóna el mateix matís sever que el Belv., parlant de l'endemà de la lluita tràgica i sagnant entre el protagonista bo i el malvat, i de l' enamorada d'aquell, que amb una lleugeresa l'havia provocada: «Hores ha que venia a sotjar a la porta de la cambra, y quan sentia els teus ronquets de canonge, se'n tornava tota contenta; endemés [allega el pare d'ella] està tota reeixida; va patir molt ahir, la pobra: va fer una *plagasitat*, una criaturada, y de poc trobava la sabata de son peu», *La Puny.*, t. x, 160 (128)).

En definitiva hi ha raó per sospitar que es tracta d'una naixença il·legítima, i que Belv. s'oblidà de posar-li una *-ss-* doble. Pogué néixer per una espècie d'encreuament de *plagueria* o *plagada* amb la freqüent terminació de diversos quasi-sinònims: *rapacitat*, *mordacitat*, *dicacitat* (ll.), *atrocitat* i per damunt de tots *procacitat*, que tant s'assembla a la forma resultant, i al significat pejoratiu de Belv. i Vayreda. En substància admetem que *plagasitat* és una deformació que gent poc culta infligí a *procacitat* per influència de *plaga* i els seus derivats. No cal dir que la seva naixença bastarda no és raó suficient per condemnar, i ni tan sols desaconsellar, l'ús del mot, puix que fet i fet existeix. Cada escriptor —o lector— es governarà pel seu gust estilístic.

ALTRES DERIV.: *Llagar* [Belv.]; *llagat* [Lab. 1840]. *Plagar* 'ferir, ulcerar': «La resurrecció, que lo cors que seria *plagat* e sangonós e descolorit, fos clarificat», StVicentF (*Quar.*, 260.103). *Plagament*. *Plagassa* [Belvitges; no n'hi ha cap testimoni]. *Plagatiu*. *Plagella*. *Plagueta* [*DAG.*; Bart. Crespi, *Allota Enganada*, 21]. *Plaia*, llemosinisme ocasional de Turmeda. Per al men. + *suplagar*, veg. *suplicar* (PLEGAR).

Plagi 'robatori literari' [Lab. 1840], pres del ll. *plagium* 'apropiació d'esclaus d'altri', 'plagi literari', subs-